

ŽENA IN POLITIKA. ROK DROFENIK. GORICA.

Gospa Ana, v moji miznici leži nov revolver!

Naš dom razpada. Moj oče hodi z resnim obrazom po hiši, in moja mati prižiga olje pred svete podobe... Ti bi se me sramovala, če bi me videla. Za vrat si pripenjam oguljene kravate, nosim papirnate ovratnike in raztrgane manšete. Moja obleka je blatna.

Nad nami vise črni oblaki.

V mojem vrtu pa sije solnce.

Ana, kako lepo je v mojem vrtu!

Nekdaj sem Te hotel peljati v to sveetišče, toda Ti nisi hotela. Prav je, da nisi hotela, oskrunila bi ga, jaz bi Te sovražil, tako Te pa samo pomilujem. Misliš, da sem Te kedaj ljubil. Ah, ne! Ljubil sem samo Tvoj interesantni obraz, Tvoje dragocene obleke in parfum Tvojega telesa. Tvoje duše nisem ljubil. Ti sploh nisi imela duše, ker drugače ne bi umorila svojega sivega moža in meni ne bi oskrunila življenja.

Danes me vprašuješ, kedaj storim konec?

Kmalu, Ana!

Čez ograjo mojega vrta gleda strašna pošast — hladni razum. Njegov obraz je poraščen z dolgo sivo brado, njegove oči pa so podobne zaprašnim globusom... Še malo časa in preskočil bo ograjo, popteljal z neusmiljeno roko vse cvetje in prepodil iz njega solnce. Prišla bo zima v moj vrt, sneg bo ležal na njem, po zmrzlih potih pa se bo sprehajal hladni razum z mrzlo logiko...

Ana, se spominjaš tistih ur, ko sva sedela v moji sobi pri polnih čašah in se smejala grbi Tvojega bogatega moža!

Strašni so ti spomini, gospa Ana!

Vse je minulo! Tvoj mož se bori s smrtjo, Ti mi pišeš tendicijozna pisma in me vprašuješ: — Kedaj storiš konec takemu življenju?

Pod mojim oknom teče globoka voda, in v moji miznici leži nov revolver.

Da žene o politiki ničesar ne umejo in da jim tudi ni treba ničesar umeti, to lahko vsak dan slišijo. Politika je privilegij moških, in punktum!

Oglejmo si stvar nekoliko поблиže.

O zadnjih volitvah so vse stranke apelirale tudi na žene, naj vplivajo na moške, da bodo volili »prave« moške v državni zbor. Povdarjalo se je, da žene lahko mnogo store, da pride »pravična« stvar, (za katero se slučajno potegujejo dotične stranke), do prave veljave, in da je torej dolžnost žen, da vsaka k temu kolikor toliko pripomore. Raz javnih tribun, raz lec se je tako govorilo in tudi v spovednicah se je bajé o tem šepetalo...

Redko pa je prišlo komur na misel, da ženske niso samo za to na svetu, da bi pomagale moškimi kandidatom do zmage, nečó da, ako se hočejo odpraviti sedanje nezdrave socialne razmere, je nujno potrebno, da se podelijo tudi ženam iste politične pravice kakor moškimi.

Koliko protislovje! Žena bodi političen agitator, dočim se ji naravnost brezvestno odreka pravo, da bi sodelovala v zakonodaji. Res da so se naše žene doslej malo zanimale za javno življenje, ali tega niso krive one, nego napačna vzgoja, ki ne pripusti, da bi bila žena ravnopravna z možem.

V svoji znameniti knjigi »Žena in socializem«*) piše Avgust Bebel o tem predmetu nekako tako-le:

»V trenutku, ko žene dosežejo ednake pravice z možmi oživela bode v njih tudi zavest dolžnosti. Ko bodo pozvane oddati svoje glasove, vprašale se bodo: zakaj? za koga? S tem trenutkom nastane cela vrsta vprašanj med možem in ženo, ki njenemu medsebojnemu razmerju pač

*) Die Frau und der Socialismus. Stuttgart, 25. natis.

ne bodo škodovala, nego narobe le koristila. Naravno je, da se poučena žena obrne za pojasnila do poučenejšega moža. Temu bo sledila menjava idej in medsebojno poučenje, kakor je bilo do takrat v navadi mej možem in ženo le v najredkejših slučajih. To bode njenemu življenju dalo novo mikavnost. Nesrečni razloček v omiki in razumu med obema spoloma, ki je tolikrat vzrok premnogih zakonskih preprirov, ker spravlja moža v spor z različnimi njegovimi dolžnostmi in škoduje občnemu blagostanju — se poravna bolj in bolj. Mesto da bi ga ovirala, dobi mož v ednakomisleči ženi polpornico; ako se radi svojih dolžnosti ne bode mogla sama udeleževati dela v javnosti, bode bodrila moža, da stori svojo dolžnost. Odobravalna bode, da se del dohodka porabi za kakšen časnik, za agitacijske namene, ker časnik tudi njej služi v pouk in zabavo in ker bo umela, da je treba žrtev, s katerimi se pribori, kar manjka njej, možu in otrokom, t. j. človeka vredno življenje. Ravno nasprotno se dosega s tem, kar trdijo kratkovidneži ali sovražniki občnega blaga, ki temelji na popolni ednakopravnosti vseh! In to razmerje med obema spoloma se olepša v isti meri, kakor bodo družabne naprave moža in ženo oproščale materijelnih skrbi in neznosnih delavnih bremen. Vaja in vzgoja pomoreta tu kakor v vseh drugih slučajih naprej. Ako ne pojdem v vodo, se nikoli ne naučim plavati, ako se ne naučim in ne vadim nobenega tujega jezika, ne bodem ga nikoli mogel govoriti. To se vsakemu zdi naravno, toda mnogo njih ne ume, da to velja tudi za državne in družabne odnose. So li naše žene nezmožnejše nego mnogo nižji zamorci, katerim se je v Južni Ameriki priznala popolna politična ednakopravnost? In naj ima duševno visoko stoječa žena manj pravic, kakor najsuravejši, najmanj izobražen človek, in sicer samo za to, ker je slučajno prišel kot možki na svet? Sin ima več

pravic kakor mati, od katere je morda podedoval najboljših lastnosti, ki so ga privedle do tega, kar je. Čudno zares!»

Tako sodijo o ženskem gibanju na Nemškem, dočim pri nas nekaterniki za žensko gibanje nimajo drugega razuma, kakor da ga zaničljivo imenujejo — »reklamamo za ženske«. Sapienti sat! Pred takimi argumenti moramo seveda kapitulirati!

Kolika ovira je nepoučena in nazadnjaška žena svojemu omikanemu možu, ki se zanima za politiko in hoče sodelovati v javnem življenju, ve vsakdor, ki ima takšno ženo. Žena se ne more ogrevati za politične nazore svojega moža, ker so ji največkrat popolnoma tuji. Tega so večinoma krivi možki sami. Ako žena povpraša moža o tem ali onem, dobi navadno v odgovor: »Ti tega ne umeješ!« To poniževanje rodi mnogo preprirov v obitelji. Žena meni, da ji politika moža odtuja, ker namesto da bi zvečer ostal doma, hodi na shode, k sejam, v klub itd. Ker žena torej ne more vedeti, da je dandanes vsakemu nujno potrebno, da se udeležuje javnega življenja, ovira moža na vsem tem, kolikor največ more.

Vse drugače bi bilo, ako bi se pustilo tudi ženskam sodelovati v javnih stvarih, kakor je to v Ameriki, na Angležkem in v drugih državah običajno.

»Žena, ki rodi otroke, služi splošnemu blagostanju ravno tako, kakor možki, ki s svojim življenjem brani deželo in ognjišče pred sovražnikom. Življenje žene je v nevarnosti v vsakem slučaju materinstva; vse naše matere so o našem porodu zrle smrti v obraz in mnogo jih je zapadlo smrti. Število žen, ki umro vsled posledic poroda ali ki za temi hirajo, je večje nego število možkih, ki padejo ali se ranijo na bojnem polju — pravi Bebel v prej navedeni knjigi.*)

*) Str. 283.

Pomanjkanje vsem pravične zakonodaje, predsodki merodajnih činiteljev, ki se ne umejo prilagoditi teku časa, pred vsem pa socialno zlo, ki loči uboge in bogate, nizke in visoke, modre in priproste, ki ne pripušča, da bi se človeški rod razvijal po naravnih zakonih, nego da životari v največjih abnormalnostih — sili bolj in bolj, da se vsi potezamo za to, da se to zlo kolikor toliko izkorenini ali za sedaj vsaj omeji. K temu je potrebno da sodeluje i žena, ki naj bode možu v podporo, ne pa v oviro.

Dajte si dopovedati: Mi nočemo samo gizdavih, koketnih marijonet, tudi ne samo udanih sužinj, hočemo pa pametnih, izobraženih, razumnih žen, ki nam bodo i s svetom i s pomočjo kot zveste tovarišice in prijateljice stale na strani v vseh fazah boja za obstanek in za politične pravice!

SLOVANSKA POLITIČNA TRAGEDIJA.*) STEPAN RADIĆ.

(Razmišljanja po smrti Svetozara Miletića in Milana Obrenovića.)

Nekoliko dni eden od drugega sta umrla dva bivša srbska kralja: kralj srbskih duš, Svetozar Miletić, in vladar dela srbskih podložnikov, Milan Obrenović. Eden je ugasnil kakor sveča v oltarju, izdahnilši svojo plemenito dušo v rodbinskem ognjišču, sredi svojih najdražjih, med kojimi je tudi njegov triletni unuk, mali Svetozar Miletić. Drugi je izginil kakor jokey na dirki, pregnan od lastnih zločinov iz svoje domovine, obdan od tujih obrazov in obtežen s strahom za bodočnost tega, čemur je baje posvetil celo svoje življenje — za zagotovljenje svoje dinastije.

*) Iz »Slovankega Prehleda« III. št. 6. poslovenil El.

Neposredna okoliščina, v kateri sta na zemlji prestala živeti oba ta znamenita Srba, se torej ne ujema v ničem. A kako si je za to podobno njih kraljestvo!

V dušah srbskih, v bivšem kraljestvu Miletićevem, ni več svetlih idealov, ali so zakaljeni, ni trdne vere v narodno bodočnost, dá, ni niti elementarne narodne zavesti in narodnega ponosa: ljubezni k narodnemu jeziku in volje, braniti svoje pravo vsaj z besedo. Sprehodimo se po bivši srbski vojvodini — trajajoči od 18. listopada 1849. do 27. decembra 1860. — in tu se prepričamo, da hodimo po nastajajočem slovanskem pokopališču, podobnem onemu od Visle čez Odro in Labo do otoka rujanskega. Pogin baltiških Slovanov opravičujemo s tem, da so ostali pogani, ko se je okoli njih povsod svetil krvavi križ in krščanski meč. Kako pa opravičimo nagli in nezaslišani propad političnega pomena Srbov na Ogrskem? Morebiti bomo vsega krivili Madžare ali kar tako stokali nad nesrečno usodo slovansko? In vendar bi nam eno dejstvo iz življenja največjega srbskega politika razsvetlilo vse. Umril je čitajoč rimske klasične in politične dnevnikarje — peštanske in dunajske.

Med podložniki Srbskega, tega nekdanjega kraljestva Milanovega, vlada popolna negotovost, kaj bode jutri, kaka premena in kak nov prevrat pride iz Belgrada. Tako so pogosto tisti, ki so zaran bili ministri, večer stokali v okovah, tako da si naravnost nikdo ni svest niti elementarne svoje svobode. Med takimi okoliščinami ljudje skrivajo ne le zlate zaklade, ampak tudi boljše svoje duševne strani, in vsak se več ali manj trudi ravnati po sramotni prislovcici, ki ne služi v čast narodu, kateri jo je izmislil: Kdor hče z volkovi žiti, mora z njimi viti.

Dokler je turški polmesec z medlim svojim svitom le večal grobno tihoto na Balkanu, smo se neprestano pritoževali